

ut mégis a legnagyobb esemény volt életében; kísérője volt legidősebb fia Szinaj.

A könyv megjelent és általános elismerésben részesült; a hozzá intézett levelek közt a nyolcvanas években még létezett r. Aser, szentpéteri (Sajószentpéter?) és r. Kopl, verbói rabbi levele (Sámuel nagybátyám halála után a levelezés e kis töredéke is odaveszett).

Indirecte bizonyítéka az elismerésnek, hogy ismert szerénysége mellett halála előtt nem követelte volna fiától, hogy adja ki az azóta kidolgozott novelláit.

A Minchas Ani megjelenése után folytatta a tanulást és tanítást והלמד תורה utmutatása szerint: „Izrael minden fia foglalkozzék a tannal, szegény-e vagy gazdag, egészséges-e vagy beteg...” S meddig kötelező ez? Halála napjáig, mert hiszen úgy szól a Szentírás: ne maradjanak el szádból, amíg csak élsz (שֵׁשׁ יָדַי כִּי רַחֵם סִיךָ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל).

Még négy évig folytathatta áldásos működését. Aszkétikus volt a maga személyére nézve; így pl. a teljes három hetet tammuz 17—áb 9-ig) betartotta, tartózkodván minden hústeltől; a tiz bűnbocsánati napot יָדֵי תְּקֵנָה-nak, böjtnapoknak ismerte, a szukkáiban aludt (Liptószentmiklóson, ahol októberben az éjszakák már nagyon hidegek), télen is mikváhba járt, éji nyugalját megszakította a Jeruzsálem pusztulásáért való kesergés, a chacóth ritusa.

Nem betegség gyötörte, okozta halálát; szélhűdés érte, hiába fáradozott körülötte orvosa Dr. Rosenthal.¹⁴

Megérezte a ráv, hogy meg kell válnia az élettől. Fürdőt kért még és nyugodtan, anyagiakkal nem törődve, folytatta hivatását, a talmud-tórát és a köréje gyűlt lamdánimmal halachikus témákat tárgyalt: (אמר המעתיק (ספורד סודני ליה קליין ו"ל) לא אודל סלהעלות על הכסר מה שיצא ססני של אותו צדיק אורי הרב והאן הסכני ו"ל להציע לסני איה אלומי לוטרי תורה ביום ה' כ"ו חסון הבר"ך לש"ק לעת ערב שעה איה קודם הלכת ארון אלהים בעו"ה סאנו ודא ליישב שני קושיית הסודות: (כסר שרי סנח דף ט')¹⁵

¹⁴ Lednya, Mária, a kaszai rabbi, Liebermann Kálmánnak volt a felesége.
¹⁵ Fia Sámuel a Siuré minchah boyvezetésében Chesván 28-át említi a halálkozás napjának (אמר ליום ו' עשיק בית מרחשין) és a családjuk is Chesván 28-át illi meg halála évfordulójának.

Ágya előtt gyülekezett a hitközség vezetősége is; könnyes szemmel kérdezte az elnök, nincsen-e valami kívánsága a családjá érdekében; csak mondja meg! Nem kért semmit sem; hasám jiszbórach majd csak gondoskodik hitveséről, gyermekeiről. Bucsuzott a községtől, megáldotta ágyára boruló családját és pihenni tért.

Egyetemes volt a gyász; részt vett benne az egész város és a vármegye is. Több rabbi tartotta a heszpedet; templomi ülése az almemor balján levő első sorban üres marad. A képviselőtestület, mint alább említeni fogom, méltóan viselkedett nagy rabbija emlékéhez.

S mikép fogadta a családja diszének elvesztését; esküvőre készült; menyasszony volt Rivkah (Regina); az apa kitűzte volt az esküvő napját; neves rabbik ajánlották, hogy az apa kitűzte keltét tartják be és a selósimban felesége lett Rivka Elzász Manónak, a későbbi rózsahegy-i rabbinak, akivel ötven évig puritán egyszerűségben, megértésben megosztotta nagyműveltségű és igaz jellemű hitvesének örömét, bánatát. (1861—1912. augusztus 23-áig, amikor szeretve tisztelt rabbi nagybátyám elhunyt.)¹⁶

Sámuel fia meg rabbi Mordechaj Léb Klein segítségével sajtó alá rendezte atyjának és nagyatyjának, rabbi Szinaj Lamdon halachikus novelláit és jegyzeteit שרי שני סנח címen; megjelent

¹⁶ Elzász Manó rabbi a prágai egyetemen is hallgatott, tanítványa volt r. Bér „Mikulás”-nak, a nagy Rappaportnak, Bloch Mózes tanítónak és mestermennek Hermannmestechen. Házassága után nemsokára Érsekújvárra költözött (ott született fia Bernál, 1890 óta Landsberg a/Warthe rabbija), gyáros volt (keményítő gyára volt, ha jól emlékszem); mint köztisztviselőben részve vezető embere lett a kerület zsidóságának; ő képviselte az 1868-iki kongresszuson Érsekújvárt és kerületét. Gazdasági viszonyok arra késztették, hogy az ipari pályát elhagyja, Komáromba került mint tanító, de kitarak állásából, Pesten tanított de csak rövid ideig, mert Rózsahegy kivált a mádlósi hitközség közelékéből és meghívták Elzász Manót rabbinak és tanítónak (1871?) A „rabbi” címet felvenni nem akarta, szerénysége tiltotta ezt, hogy őt legyen „rabbi”, a hol apósa volt a „rabbi”. Csak mikor Liptószentmiklós kb. 22 évi interregnum után Singer Vilmos rabbit megválasztotta főrabbiájának, engedett a hitközsége unszolásának, megvált az elemi iskolától és élt a „rabbi” címmel: 1883-ig csak rabbihelyettes (Rabbinatsverweser) volt az aláírása.